

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов дисертације: Структура личности, когнитивни стил, афективна регулација и демографске варијабле као предиктори агресивног понашања код починилаца кривичних дела

Кандидат: Мр Ксенија Колунџија

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 17.04.2015. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Др Весна Гаврилов-Јерковић, редовни професор за ужу научну област Психологија, изабрана у звање 29.05.2015., Филозофски факултет у Новом Саду, ментор. Др Јелица Петровић, доцент за ужу научну област Психологија, изабрана у звање 04.07.2011., Филозофски факултет у Новом Саду, члан комисије. Др Гордана Мишић Павков, редовни професор за ужу научну област Психијатрија, изабрана у звање 21.05.2008. Медицински факултет у Новом Саду, члан комисије.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Ксенија (Вељко) Колунџија</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 30.04.1974. Суботица, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, студијски програм за психологију, дипломирани психолог</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија Пријављена докторска дисертација у децембру 2009. на Одсеку за психологију Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет у Новом Саду, Магистарска теза из области клиничке психологије: „Валидација транстеоријског модела промене код зависника од опијата“, одбрањена 23.11.2009.</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Психологија</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Структура личности, когнитивни стил, афективна регулација и демографске варијабле као предиктори агресивног понашања код починилаца кривичних дела

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Дисертација има 238 страна, садржи 12 поглавља, 7 слика, 63 табеле, 11 графикона, 433 референце и 2 прилога

- Теоријски део (6-76 страна). Теоријски део садржи четири поглавља. Поговља дисертације су: Агресивност (у коме су представљени проблеми дефинисања и различите класификације агресивности); Теорије и модели агресивности (у коме су поред историјске перспективе научног приступа агресивности, приказане новије социо-когнитивне теорије и модели агресивности, са детаљним приказом Општег модела агресивности); Предиктори агресивности – фактори ризика (у коме су детаљно представљени бројни предиктори агресивног понашања подељени у две велике групе: персонални и ситуациони ризични фактори); Предикција агресивности у коме је приказан однос између статистичке и клиничке предикције агресивности).
- Методолошки део (78-170) садржи следеће целине: проблем истраживања, циљеви и задаци истраживања, нацрт и процедура истраживања, варијабле истраживања, инструменти за прикупљање података, хипотезе истраживања, опис узорка, методе обраде података, резултати истраживања, дискусија и закључци истраживања.
- Референце (171-216) са 433 библиографске јединице. Већина наведених радова спада у новије изворе (млађе од десет година) и већина је на енглеском језику.

Прилози (217-328) који садрже делове статистичке обраде резултата истраживања и инструменте за прикупљање података.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација посвећена је испитивању предиктора агресивног понашања код починилаца кривичних дела насиља. У фокусу интересовања су персонолошко-диспозициони фактори, когнитивно-емоционални и социо-демографски фактори. Поред испитивања главних ефеката предиктора, посебна пажња посвећена је испитивању интеракције између предиктора.

У теоријском делу, у првом поглављу, кандидаткиња се осврнула на велики број различитих дефиниција агресивности, које су произашле из различитих теоријских прерспектива, потом на дводимензионалне и вишедимензионалне моделе класификације агресивности. У другом поглављу, кандидаткиња обрађује дебату између нативистичких и емпиријских поставки којима се објашњавају узроци агресивности. Детаљно су приказане новије социо-когнитивне теорије агресивности, посебно Општи модел агресивности Андерсона и Бушмана који представља динамичан, развојни модел који у објашњавање агресивног понашања укључује персонолошке и ситуационе варијабле. У фокусу модела је особа у одређеној социјалној ситуацији, односно епизода која представља један циклус социјалне интеракције. У контексту овог модела могуће је испитивање не само директних утицаја различитих предиктора на агресивно понашање, већ и интеракција између предиктора. У трећем поглављу, кандидаткиња се бави предикторима агресивности који су подељени на персонолошке и ситуационе факторе. Групи персонолошких фактора припадају пол и наслеђе као биолошки фактори, интелектуално фуункционисање, структура и црте личности, когнитивни стил (ирационална уверења, арибуције, агресивне мисли, когнитивне дисторзије, стратегије контроле нежељених мисли), затим емоционални фактори, као што су бес и афективна регулација, присуство менталних поремећаја као клинички фактори, социо-демографске карактеристике, породични фактори и утицај вршњака. Посебно обрађује повезаност Ајзенкових димензија личности и агресивног понашања која је у великом броју случајева служила истраживачима као референтни оквир приликом испитивања агресивности. Према Ајзенку, особе које су склоне делинквентном и

агресивном понашању имају изражене све три димензије – Екстраверзију, Неуротицизам и Психотицизам. Међутим, добијени резултати су неконзистентни, што имплицира непоходност поновног проверавања модела. Такође, кандидаткиња обрађује појединачне црте личности као што су импулсивност, психопатија, самопоштовање, склоност ка агресивном реаговању. Истаживања показују да сви наведени фактори доприносе разјашњењу питања индивидуалних разлика, односно дају одговор на питање зашто су неки људи агресивнији од других у сличним ситуацијама. Узимајући у обзир комплексност феномена агресивности и неконзистентне резултате, кандидаткиња истиче неопходност испитивања интеракције између персонално-доиспозиционих, когнитивно-емоционалних и социодемографских фактора који генеришу агресивно понашање које се у овом истраживању огледа у извршењу кривичног дела насиља. У четвртом поглављу, кандидаткиња се бави односом између статистичке и клиничке предикције агресивности. Поред разматрања различитости ова два приступа, разматра се и могућност примене статистички конципираних инструмената за процену ризика за појаву агресивног понашања у клиничкој процени, што би повећало тачност форензичке предикције агресивности.

У емпиријском делу приказано је истраживање које је по типу неекспериментално, са контролном групом. Истраживање је спроведено на узорку од 200 испитаника мушког пола, подељених у две групе. У фокусу интересовања је група од сто испитаника који су починили кривично дело насиља и налазили су се на издражвању затворске казне у Казнено-поправном затвору у Сремској Митровици. Контролну групу чинило је, такође сто испитаника, мушког пола, који никада нису починили ни једно кривично дело. Испитаници су уједначени по полу и у односу на присуство менталног поремећаја. Основни циљ истраживања односио се на расветљавање главних и интерактивних ефеката предиктора агресивности, а што би допринело бољем разумевању услова под којима се повећава или смањује вероватноћа реализације агресивног понашања, у контексту кривичног дела. Практични циљ се огледао у примени резултата истраживања на процес рехабилитације починилаца кривичних дела насиља. У складу са циљевима истраживања конципирани су следећи задаци: Испитивање постојања разлика на нивоу претпостављених предиктора између групе починилаца кривичних дела и контролне групе, испитивање главних доприноса претпостављених предикторских варијабли у предикцији агресивности и испитивање интерактивног ефекта претпостављених предиктора и модератор варијабле у предикцији агресивности. Приказани су добијени резултати који су анализирани и дискутовани у односу на задатке истраживања. На крају поглавља дискутовани су резултати, као и предности и недостаци истраживања, дат је завршни осврт и закључак, уз препоруку за будућа истраживања која односи на укључивање контекстуалних и виктимолошких фактора у модел предикције.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са СЦИ листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Srdanović Maraš, J., **Kolundžija, K.**, Dukić, O., Šobot, V., Marković, J. (2010). Suicidal behaviour in adolescent psychiatric population. *Curr Top Neurol Psychiatr Relat Discip*, 3 (18), 60-64.

Kolundžija, K., Gajić, Z., Mišić-Pavkov, G., Srdanović-Maraš, J. (2011). Core Construct of the Transtheoretical Model of Behavior Change. *Curr Top Neurol Psychiatr Relat Discip*, 19 (1), 48-52.

Srdanović Maraš, J., **Kolundžija, K.**, Dukić, O., Marković, J., Okanović, P., Stokin., B., Mitrović, D., Ivanović-Kovačević, S. (2013). Some psychological characteristics of adolescents hospitalized following a suicide attempt. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*, 17 (Supl. 1), 50-54.

Misic-Pavkov, G., Novovic, Z., Bozic, K., **Kolundzija, K.**, Kovacevic, S., Drakic, D., Lukic, T., Jelkić, M. (2012). Forensic aspect of late subjective complaints after traumatic brain injury. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*, 16, 1806-1813.

Илић, Ј., **Колунџија, К.** (2008). Анализа покушаних самоубистава пацијената хоспитализованих на одељењу за превенцију суицида. *Ескулап*, 3 (1-2), 63-67

Колунџија, К. (2007). Процена квалитета живота. У Н. Вучковић (Ур.) *Дроге од забаве до болести* (стр. 68-74). Петроварадин: Футура.

Дицков, А., Вучковић, Н., Мартиновић-Митровић, С., **Колунџија, К.**, Васић, Д., Кустич, С., Дрча, С. (2006). Центар за продужено лечење болести зависности у Новом Саду. У: *Трећи СЕЕА симпозијум о супституционој терапији – Нови квалитет живота зависника, књига резимеа*, стр. 8.

Колунџија, К., Вучковић, Н., Дицков, А., Будиша, Д., Васић, Д. (2006). Супституциона терапија и квалитет живота. У: *Трећи СЕЕА симпозијум о супституционој терапији – Нови квалитет живота зависника, књига резимеа*, стр. 9.

Budiša, D., Dickov, A., **Kolundžija, K.** (2006). Effects of the methadone substitution therapy in certain aspects of family, social and health functioning of programme beneficiaries in Novi Sad. In: *Reducing drug related harm and HIV/AIDS, Beograd, 17.-20. maj, knjiga rezimea*, str. 28.

Срдановић-Мараш, Ј., Марковић, Ј., Шобот, В., **Колунџија, К.**, Дукић, О. (2010). Повезаност карактеристика породице и покушаја самоубиства код адолесцената. У: *Други конгрес са међународним учешћем – Ментално здравље деце и младих, нова разумевања, нове могућности*, Златибор, 22-25 април, књига апстраката, стр. 59.

Žuljević, D., Gavrilov-Jerković, V., Kolundžija K. (2011). Specificnosti uporabe strategija prevladavanja kod opijatskih ovisnika u kontekstu transteorijskog modela promjene. U: *20. Dani Zorana i Ramira Bujasa, Zagreb, Hrvatska, Sažeci priopćenja*, str. 259.

Zuljevic, D., Gavrilov-Jerkovic, V., **Kolundzija, K.**, Brdaric, D. (2011). Temptation vs. Confidence. A New Measure of Specific Self-efficacy in Heroin Addiction. *41st EABCT annual congress, 31 August - 3 September 2011. Reykjavik, Iceland. Book of abstracts*, p. 226.

Жуљевић, Д., Гаврилов-Јерковић, В., **Колунџија, К.** (2011). Специфична селф ефикасност као мера спремности на промену код зависника од опијата. У: 59. Научно стручни скуп психолога Србије – Сабор психолога, Соко Бања, књига резимеа стр. 59.

Жуљевић, Д., Гаврилов-Јерковић, В., **Колунџија, К.** (2011). Специфичности употребе процеса промене у третману хероинских зависника. У: *Савремени трендови у психологији*, 14-16. 10. Нови Сад, књига резимеа, стр. 78.

Мишић Павков, Г. **Колунџија, К.** (2011). Касне последице лаке церебралне трауме – психијатријско психолошка процена. У Г. Шћепановић, З. Станковић, З. Петровић (Ур.) *Судскомедицинска веитачења нематеријалне штете*. Београд: ЈП Службени гласник.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Добијени резултати дисертације потврдили су већину претпоставки. Резултати изложени у складу са задацима истраживања су следећи:

- Починиоци кривичних дела насиља поседују специфичну структуру личности која их предиспорнира за агресивно понашање. У поређењу са контролном групом имају виши степен изражености екстраверзије, неуротицизма, психотицизма, психопатије и склоности ка агресивном реаговању, док се у односу на степен самопоштовања контролна и критеријска група не разликују. Починиоци кривичних дела поседују специфичан когнитивни стил који је обележен већим присуством агресивних фантазија, неефикасном контролом непријатних и агресивних мисли, као и значајнијим присуством ирационалних уверења, као што су нетолеранција на животне догађаје, обезвређивање других и апсолутистички захтеви, док се на плану емоционалне регулације у већој мери користе супресијом као неадекватном стратегијом контроле емоција. Такође, потичу из породица са већим степеном алкохолизма (нарочито оца), у већој мери су били изложени насиљу у формативном периоду, имају нижи степен образовања и ређе имају стално запослење.
- Испитивањем главног доприноса претпостављених предикторских варијабли резултати показују да вероватноћа припадности групи починилаца кривичних дела расте код оних испитаника који постижу више скорове на скали која мери антисоцијално понашање, који мају виши степен самопоштовања, код којих је изражено ирационално уверење везано за нетолеранцију животних догађаја и који се у већој мери користе супресијом као стратегијом емоционалне регулације. Вероватноћа припадности групи починилаца кривичних дела опада код оних испитаника који се у већој мери служе репроцењивањем као стратегијом контроле нежељених мисли, као и код оних испитаника који имају виши степен образовања.
- Испитивањем интеракције између претпостављених предиктора и четири субдимензије психопатије, као модератор варијабле, резултати показују да различит степен изражености антисоцијалног понашања, животног стила, интерперсоналних односа и психопатског афекта представља услов под којим персонолошко-диспозиционе варијабле остварују значајан предиктивни ефекат.

Комисија закључује да је истраживање спроведено у складу са стандардима психолошких истраживања, на репрезентативном узорку адекватне величине, да су варијабле адекватно операционализоване, да је примењена одговарајућа статистичка обрада и да су резултати адекватно интерпретирани, тако да су добијени резултати научно валидни и

уверљиви. Додатна вредност дисертације је то што се добијених резултата могу користити у конципирању превентивних програма у процесу рехабилитације и превенције рецидива код починилаца кривичних дела насиља.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања су приказани прегледно и исцрпно уз помоћ одговарајућег броја табела и уз опсежна и комплексна тумачења. Наведена литература је веома обимна, савремена и уско везана за истраживачку проблематику. Обрађена тема дисертације је и теоријски и практично значајна, а посебан значај огледа се у могућности практичне примене добијених резултата у конципирању превентивних програма намењених починиоцима кривичних дела насиља.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

- 1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.**
- 2. Дисертација садржи све битне елементе и у оквиру теоријског и у оквиру емпиријског дела. Део о резултатима и исцрпност прилога омогућавају проверу и поновљивост.**
- 3. Дисертација је оригиналан допринос науци првенствено због теоријског и практичног значаја истраживачких питања на које одговара. Допринос науци огледа се и у чињеници да се овим истраживањем расветљавају околности под којима персонолошко-диспозиционе варијабле остварују значајан допринос у предикцији агресивног понашања.**
- 4. Дисертација нема недостатака**

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

_____
Др Весна Гаврилов-Јерковић, редовни професор,
Филозофски факултет Нови Сад

_____
Др Јелица Петровић, доцент,
Филозофски факултет Нови Сад

_____
Др Гордана Мишић-Павков, редовни професор,
Медицински факултет, Нови Сад

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.